

Сергій Степанович РОМАНЕНКО

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри спортивних ігор,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського
ORCID ID: 0000-0002-4446-9244

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Романенко С. С. Регіональні особливості спортивно-оздоровчої діяльності в Україні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Том 6. № 4. С. 192–197.

Анотація

Розвиток спортивно-оздоровчої діяльності є важливою складовою регіональної політики, що як прямо, так і опосередковано впливає на соціальний, культурний та економічний потенціал регіону, є одним з визначників його конкурентоспроможності та рівня добробуту громадян. Метою статті є дослідження регіональних особливостей спортивно-оздоровчої діяльності в Україні. Досліджено регіональні особливості спортивно-оздоровчої діяльності в Україні. Визначено, що до основних показників, які дозволяють визначити регіональні особливості та рівень розвитку фізкультури і спорту у регіонах, насамперед відносять: стан та рівень розвитку спортивної інфраструктури, питома вага населення, залученого до спортивних занять, обсяги та структура фінансування розвитку спортивно-оздоровчої діяльності тощо. Проведений аналіз показав, що у 2020 році питома вага постійного населення, що офіційно займалася різними видами спорту, є найвищою у Дніпропетровській та Донецькій областях, де до фізкультури залучено майже 5% постійного населення. До регіонів з середнім рівнем залучення громадян до спортивно-оздоровчої діяльності можна віднести: Херсонську (2,97%), Чернігівську (2,9%), Львівську (2,86%), Київську (2,72%), Одеську (2,63%) та Миколаївську (2,53%) області. Визначено, що в м. Київ, досліджуваний показник є одним з найнижчих по регіонах і становить 1,94%. Порівняно низькі значення (нижче 2%) у Полтавській, Вінницькій, Тернопільській, Волинській та Івано-Франківській областях.

Ключові слова: регіональні пріоритети, спортивно-оздоровча діяльність, населення, залучення до фізкультури і спорту у регіонах.

Serhii ROMANENKO

PhD (Candidate of Philosophical Sciences), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Sport Games, South Ukrainian K. D. Ushynsky National Pedagogical University

REGIONAL FEATURES OF SPORTS AND HEALTH ACTIVITIES IN UKRAINE

Romanenko S. Regional features of sports and health activities in Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2021. Volume 6. № 4, pp. 192–197.

Abstract

The development of sports and health activities is an essential component of regional policy, which affects the region's social, cultural, and economic potential directly and indirectly and is one of the determinants of its competitiveness and well-being. The purpose of the article is to study the regional features of sports and health activities in Ukraine. Regional characteristics of sports and health-improving activity in Ukraine are investigated. It is determined that the leading indicators assess the regional features and level of physical culture and sports in the regions primarily include: the state and level of sports infrastructure, the proportion of the population involved in sports, the amount and structure of funding for sports and health, etc. Analyzing the growth indices of sports services, it should be noted that the trends observed in Ukraine and the EU, in general, are similar. That is, a sharp increase in the volume of services in 2016 compared to 2015 is typical for both Ukraine and the EU. At the same time, the growth rate in the EU showed a positive value for almost the entire period from 2016 to 2020. The total increase during this period was nearly 88%. In Ukraine, after a sharp increase in 2016, there was a decrease in 2017 (-7% compared to the previous period), and in 2018 again an increase of 58%. The Covid-19 epidemic had a significant impact on the development of sports and health activities, which, due to severe restrictive measures, led in 2020 to a reduction in the market for sports services by 14% in Ukraine and 24% in the EU. The analysis showed that in 2020 the share of permanent residents who were officially engaged in various sports is the highest in the Dnipropetrovsk and Donetsk regions, where almost 5% of the permanent population is involved in physical education. The areas with an average level of torture of citizens in sports and health activities include Kherson (2.97%), Chernihiv (2.9%), Lviv (2.86%), Kyiv (2.72%), Odesa (2.63%) and Mykolaiv (2.53%) regions. It is determined that in Kyiv, the

---

studied indicator is one of the lowest in the regions and is 1.94%. Relatively low values (below 2%) in Poltava, Vinnytsia, Ternopil, Volyn, and Ivano-Frankivsk regions.

Keywords: regional priorities, sports, and health activities, population, involvement in physical culture and sports in the regions.

JEL classification: G18, H30, H51, H61, I00

Вступ

Розвиток спортивно-оздоровчої діяльності є важливою складовою регіональної політики, що як прямо, так і опосередковано впливає на соціальний, культурний та економічний потенціал регіону, є одним з індикаторів його конкурентоспроможності та рівня добробуту громадян.

Як зазначає Цимбалюк С., «на сьогодні місцеві органи самоврядування наділені достатніми повноваженнями щодо сприяння розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні шляхом визначення пріоритетів розвитку території, які зазначаються у стратегії, фінансування відповідних проектів спортивно-оздоровчого спрямування. Зокрема до повноважень органів місцевого самоврядування належать: управління закладами фізкультури й спорту, оздоровчими закладами, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей спортивно-оздоровчої діяльності в Україні присвячено значну кількість наукових публікацій таких відомих авторів: Богатирьова К., Іртищева І., Макашова В., Стегней М., Цимбалюк С. Однак постійні зміни, пов'язані з демографічною ситуацією в Україні, визначають перспективи регіонального аналізу особливостей спортивно-оздоровчої діяльності як запоруки здоров'я населення, що прямо впливає на неї.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження регіональних особливостей спортивно-оздоровчої діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу

Погоджуємося з думкою Цимбалюка С., що «спортивно-оздоровча сфера визнана пріоритетним напрямом соціально-економічного розвитку держави і за умов децентралізації має займати відповідне місце у політиці органів місцевого самоврядування через фінансову, ресурсно-організаційну та інфраструктурну підтримку. Зарубіжний досвід свідчить, що основна робота щодо стимулювання й координації спортивно-оздоровчої діяльності проводиться на місцевому рівні та покладається на територіальні органи управління. В Україні за результатами проведеної реформи сформована широка нормативно-правова база, що наділяє місцеві органи самоврядування широкими повноваженнями щодо розвитку цієї галузі» [2].

У регіональному розрізі в Україні спостерігаються досить значні диспропорції щодо розвитку спортивно-оздоровчої діяльності, зумовлені насамперед рівнем соціально-економічного розвитку, спортивними традиціями регіону та роллю спортивно-оздоровчої сфери в соціально-економічній політиці.

Розглядаючи діяльність органів місцевого самоврядування в реалізації програм розвитку оздоровчої рухової активності, науковець В. Макашов систематизує наступні фактори, що впливають на підвищення рухової активності населення:

– наявність спортивної інфраструктури – місць, де можна займатися спортом, фітнесом, фізкультурою: це спеціальні спортивні комплекси, стадіони, спортивні майданчики, спортивні центри;

– наявність іншої інфраструктури, яка сприяє розвитку рухової активності: парки з доріжками для пішої ходи і бігу, велосипедні доріжки в містах та в парках (в сучасних

умовах – це також інтеграція велосипедної інфраструктури в транспортну інфраструктуру міста);

– наявність послуг, які сприяють зростанню рухової активності (прокат спортивного інвентарю, велосипедів, в тому числі, «міських велосипедів», послуги тренерів, які ведуть «аматорські» групи);

– інформованість населення про спортивні об'єкти, спортивні послуги; – транспортна доступність спортивної інфраструктури для населення;

– цінова доступність спортивної інфраструктури та послуг (вартість відвідування спортивного об'єкта, прокату спортивного інвентарю, прокату велосипедів та інше);

– територіальна доступність спортивної інфраструктури та послуг з метою оздоровлення (наприклад, доступність басейнів в Україні є дуже обмеженою, адже вони є в широкому доступі тільки на рівні обласних центрів чи столиці);

– ідеологія «здорового способу життя» серед населення [3].

До основних показників, що дозволяють визначити регіональні особливості та рівень розвитку фізкультури і спорту у регіонах, насамперед відносять: стан та рівень розвитку спортивної інфраструктури, питома вага населення, залученого до спортивних занять, обсяги та структура фінансування розвитку спортивно-оздоровчої діяльності.

Оцінюючи чисельність та питому вагу наявного населення, задіяного у сфері спортивної діяльності, слід зазначити певні міжрегіональні диспропорції. Статистичні дані щодо чисельності населення, залученого до фізкультури і спорту в регіонах за 2019-2020 роки, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Рівень залучення населення до фізкультури і спорту у регіонах України

Регіон	Загальна чисельність постійного населення, осіб		Загальна кількість осіб, які займаються видами спорту			
	2019	2020	2019	%	2020	%
Вінницька	1 536 964	1 520 629	24 541	1,60	23 122	1,52
Волинська	1 028 477	1 024 403	18 144	1,76	14 549	1,42
Дніпропетровська	3 170 913	3 135 527	156 547	4,94	155 648	4,96
Донецька	1 660 165	1 865 205	83 825	5,05	83 250	4,46
Житомирська	1 208 039	1 195 078	28 430	2,35	27 346	2,29
Закарпатська	1 250 812	1 246 871	27 912	2,23	27 156	2,18
Запорізька	1 685 105	1 663 592	44 651	2,65	44 061	2,65
Івано-Франківська	1 364 807	1 357 580	21 974	1,61	22 818	1,68
Київська	1 776 130	1 782 567	49 080	2,76	48 404	2,72
Кіровоградська	925 646	912 467	22 546	2,44	21 778	2,39
Луганська	675 828	684 622	11 001	1,63	11 038	1,61
Львівська	2 302 618	2 477 527	72 463	2,61	73 421	2,86
Миколаївська	1 118 409	1 106 428	28 411	2,54	27 977	2,53
Одеська	2 365 644	2 355 534	63 926	2,70	61 946	2,63
Полтавська	1 378 129	1 362 293	21 802	1,58	20 928	1,54
Рівненська	1 151 644	1 146 864	21 289	1,85	20 247	1,77
Сумська	1 064 941	1 049 941	20 688	1,94	19 750	1,88
Тернопільська	1 034 932	1 026 646	17 103	1,65	16 595	1,62
Харківська	2 641 113	2 615 500	63 058	2,39	67 154	2,57
Херсонська	1 025 581	1 014 034	32 176	3,14	30 106	2,97
Хмельницька	1 250 767	1 239 478	26 063	2,08	25 724	2,08
Черкаська	1 187 464	1 173 264	21 222	1,79	21 200	1,81
Чернівецька	898 156	893 211	15 642	1,74	14 556	1,63
Чернігівська	981 659	966 737	26 998	2,75	28 053	2,90
м. Київ	2 925 978	2 918 956	50 989	1,74	56 623	1,94

Джерело [4]

У 2020 році питома вага постійного населення, що офіційно займалася різними видами спорту, є найвищою у Дніпропетровській та Донецькій областях, де до

фізкультури залучено майже 5% постійного населення. До регіонів з середнім рівнем залучення громадян до спортивно-оздоровчої діяльності можна віднести: Херсонську (2,97%), Чернігівську (2,9%), Львівську (2,86%), Київську (2,72%), Одеську (2,63%) та Миколаївську (2,53%) області. Попри статус столиці та найбільші питомі витрати на розвиток фізкультури і спорту в м. Київ, досліджуваний показник є одним з найнижчих по регіонах і становить 1,94%. Порівняно низькі значення (нижче 2%) у Полтавській, Вінницькій, Тернопільській, Волинській та Івано-Франківській областях.

Статистичні дані показують, що певні корективи у розвиток спорту та рухової активності громадян як в цілому, так і в окремих регіонах, внесли карантинні заходи і обмеження, зумовлені поширенням коронавірусної хвороби. Так, у 2020 році внаслідок тимчасового закриття спортивних об'єктів, карантинних простоїв та переведення освітньої сфери у дистанційний режим праці, питома вага населення, що залучена до спортивної та фізкультурної діяльності, скоротилася у середньому по регіонах на 6-10%. Також внаслідок відсутності державної підтримки та неурегульованих питань щодо оренди та інших економічних відносин було припинено діяльність багатьма центрами фізичної підготовки, фітнесу та спорту, зокрема у сільській місцевості та невеликих містах. Це все негативно позначилося на розвитку масового спорту. Ситуація почала певним чином вирівнюватися вже у 2021 році завдяки передусім проведенню заходів з вакцинації. Проте, непрогнозованість наступних хвиль пандемії, небажання частини суспільства вакцинуватися та впровадження різних обмежень щодо невакцинованих громадян стримують вільний розвиток спортивно-оздоровчої діяльності.

Варто підкреслити, що важливим чинником стимулювання фізичної активності та спорту серед населення є наявність сучасної та розвинутої інфраструктури. Як зазначено у Стратегії розвитку фізичної культури і спорту, до 2028 року: «В Україні не вистачає сучасної, якісної та доступної спортивної інфраструктури, яка є основою для занять руховою активністю та спортом. Це є проблемою сфери, яка накопичувалася роками та суттєво гальмує її розвиток. У сучасних умовах у провідних країнах світу дуже велику роль у розвитку спорту та фізичної активності відіграють місцеві органи влади, які несуть відповідальність за розвиток спортивної інфраструктури» [5].

Функції щодо розвитку спортивно-оздоровчої інфраструктури, що включають будівництво, ремонт, модернізацію та планування нових об'єктів, віднесено до компетенції територіальних громад. Основними джерелами коштів для здійснення робіт у даній сфері є власні кошти місцевих громад, спонсорські кошти та кошти міжнародних організацій і фондів, субвенції з державного бюджету. Для удосконалення механізмів перерозподілу субвенцій на капітальне будівництво спортивних споруд Урядом затверджено умови та критерії, за якими відбиратимуться проекти.

За даними Міністерства молоді і спорту, загальна кількість спортивних споруд усіх видів в Україні на кінець 2020 року складала 95876 одиниць. Аналізуючи розподіл спортивних споруд по регіонах слід зазначити, що враховуючи їх загальну кількість, можна зробити висновок про наявність суттєвих диспропорцій їх територіального розміщення. Цікавим також є рівень завантаженості спортивних споруд у розрахунку на одну особу, залучену до спортивно-фізкультурної діяльності, яка, на нашу думку, є дуже низькою і складає у середньому 65 осіб на одну споруду. На рис. 1. наведено регіональний розподіл спортивних споруд усіх видів у 2020 році.

Дані, представлені на рисунку, свідчать про високий рівень інфраструктурного забезпечення спортивно-оздоровчої діяльності у регіонах України з точки зору кількості осіб, задіяних у спортивно-фізкультурній діяльності у розрахунку на одну спортивну споруду. Найбільша кількість споруд спортивної інфраструктури зосереджена у Дніпропетровській (9175), Харківській (6896), Львівській (5692) та Одеській (5090) областях. Регіонами з найменш розвинутою інфраструктурою залишаються Луганська (1924), Закарпатська (2136) та Херсонська (2706) області. Цікавим є рівень

завантаженості спортивних споруд, яка у більшості регіонів не відповідає наявному потенціалу спортивної інфраструктури.

Рис. 1. Розподіл спортивних споруд та рівень їх завантаженості у регіонах України
Джерело: розраховано автором за даними Міністерства молоді і спорту України [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Досліджено регіональні особливості спортивно-оздоровчої діяльності в Україні. Визначено, що до основних показників, які дозволяють визначити регіональні особливості та рівень розвитку фізкультури і спорту у регіонах, насамперед відносять: стан та рівень розвитку спортивної інфраструктури, питома вага населення, залученого до спортивних занять, обсяги та структура фінансування розвитку спортивно-оздоровчої діяльності, тощо.

Проведений аналіз показав, що у 2020 році питома вага постійного населення, що офіційно займалася різними видами спорту, є найвищою у Дніпропетровській та Донецькій областях, де до фізкультури залучено майже 5% постійного населення. До регіонів з середнім рівнем замученості громадян до спортивно-оздоровчої діяльності можна віднести: Херсонську (2,97%), Чернігівську (2,9%), Львівську (2,86%), Київську (2,72%), Одеську (2,63%) та Миколаївську (2,53%) області. Визначено, що в м. Київ, досліджуваний показник є одним з найнижчих по регіонах і становить 1,94%. Порівняно низькі значення (нижче 2%) у Полтавській, Вінницькій, Тернопільській, Волинській та Івано-Франківській областях.

Список літератури

1. Цимбалюк С. Сутність та економічна роль спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 1-2. С. 57–65. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-1-6>
2. Цимбалюк С.М. Роль ОМС у розвитку спортивно-оздоровчої сфери в територіальних громадах. *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти* матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв. 23-24 червня 2021 р.). Миколаїв: МНАУ, 2021. С. 60–63.
3. Макашов В. Діяльність органів місцевого самоврядування в реалізації програм розвитку оздоровчої рухової активності населення. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9 № 1. С. 63–71. DOI: 10.15421/152106
4. Україна спортивна 2020. Інформаційний довідник. Міністерство молоді та спорту України. Київ, 2021.

5. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. Міністерство молоді і спорту України. Київ, 2020.
6. Міністерства молоді і спорту України: офіційний вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/>
7. Крамаренко І.С., Козаченко Л.А., Стищенко О.В., Карабін К.О. Інклюзивний туризм – інвестиційна складова економіки регіону. *Агросвіт*. 2020. №11. С.83–89. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.11.83
8. Kramarenko I. Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect. *Danish scientific journal*. 2017. №1. С. 20-28.
9. Zhuravel Y., Popadynets N., Irtysheva I., Stetsiv I., Stetsiv I., Hryhoruk I., Boiko Y., Kramarenko I., Hryshyna N., Trushlyakova A. Management Aspects in the Higher Education Quality Assurance System. *International Conference on Human Interaction and Emerging Technologies*. 2021. pp. 635–642.
10. Іртищева І. О., Трушлякова А. Б., Рябець Д. М. Демографічна ситуація України в системі виміру людського капіталу та охорони здоров'я. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2019. № 4 (82). С.136–143.
11. Іртищева І., Рябець Д. Забезпечення доступності медичної допомоги як базової основи формування міцного здоров'я і благополуччя населення. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.060>

References

1. Tsybalyuk, S. (2021). «The essence and economic role of sports and health of the region». *Economic discourse*. Issue 1-2, pp. 57–65. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-1-6>
2. Tsybaliuk S.M. (2021). «Rol' OMS u rozvytku sportyvno-ozdorovchoi sfery v terytorial'nykh hromadakh». *Rozvytok terytorial'nykh hromad: pravovi, ekonomichni ta sotsial'ni aspekty*. [Development of territorial communities: legal, economic and social aspects]. *Proceeding of the materials intern. scientific-practical conf.*, June 23-24, 2021, Mykolaiv. Mykolaiv: MNAU, pp. 60–63.
3. Makashov, V. (2021). «Activities of local governments in the implementation of programs for the development of recreational physical activity». *Aspects of public administration*. Volume 9. no. 1, pp. 63–71. DOI: 10.15421 / 152106
4. Ukraina sportyvna 2020. (2021). *Informatsijnyj dovidnyk*. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. Kyiv.
5. Strategy for the development of physical culture and sports until 2028. (2020). Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Kyiv.
6. Ministry of Youth and Sports of Ukraine: official web portal. Available at: <https://mms.gov.ua/>
7. Kramarenko, I. S, Kozachenko, L. A., Stytsenko, O. V. and Karabin, K. O. (2020). «Inclusive tourism is an investment component of the region's economy». *Agrosvit*. no 11, pp. 83–89. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.11.83
8. Kramarenko, I. (2017). «Social-economic and intellectual development of Ukraine: Regional and national aspect». *Danish scientific journal*. no 1, pp. 20–28.
9. Zhuravel, Y., Popadynets, N., Irtysheva, I., Stetsiv, I., Stetsiv, I., Hryhoruk, I., Boiko, Y., Kramarenko, I., Hryshyna, N. and Trushlyakova, A. (2021). «Management Aspects in the Higher Education Quality Assurance System». *International Conference on Human Interaction and Emerging Technologies*. pp. 635–642.
10. Irtysheva, I. O, Trushlyakova, A. B. and Ryabets, D. M. (2019). «Demographic situation of Ukraine in the system of measuring human capital and health care». *Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series: Economics and Management*. no 4 (82), pp. 136–143.
11. Irtysheva, I. and Ryabets, D. (2020). «Ensuring the availability of medical care as a basic basis for the formation of good health and well-being of the population». *Economic analysis*. Vol. 30. no 1. Part 2, pp. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.060>

Стаття надійшла до редакції 20.09.2021 р.